

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga SOU 2024:39

Er beteckning: Ju2024/01476

Länsstyrelsen Kalmar län (nedan Länsstyrelsen) yttrar sig över betänkandet "Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)".

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig bakom:

- Förslaget att ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avskaffas.
- Förslaget att ungdomsreduktion inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år.
- Förslaget om en ny påföljd gällande ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning.

Länsstyrelsen anser dock att följande punkter behöver belysas och analyseras vidare:

- Brottsutvecklingen i Sverige är inkonsekvent, men förslagen ger konsekventa effekter och kommer att påverka hela straffskalan och alla barn och ungdomar som begår brott.
- Två månaders verksamhetsplanering på Kriminalvårdsanstalt vid utvidgad ungdomsövervakning är inte optimalt.
- Vikten av en noggrann avvägning mellan risk- och skyddsfaktorer kopplat till påföljdsval.
- Ekonomiska konsekvenser för kommunerna gällande stöd till den dömdes familjemedlemmar och anhöriga.

2024-11-21

- Behov att göra en mer djupgående konsekvensanalys och vidare utreda risker och ansvar, samt säkerställa stödbehov för anhöriga till den dömda.

6.3 Avskaffad ungdomsreduktion för unga myndiga

Länsstyrelsen har inga invändningar mot förslaget att ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avskaffas.

7.3.1 Ungdomsreduktionen även vid allvarlig brottslighet

Länsstyrelsen håller med utredningen om att ungdomsreduktion inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år, ens vid allvarlig brottslighet. Det finns inget underlag som visar på att strängare straff leder till minskad brottslighet bland ungdomar i allmänhet, vilket behöver vägas mot de negativa konsekvenser som straffrättsliga ingripanden för målgruppen kan leda till.

10.2.3 Behovet av förändring – påföljden behöver anpassas till brottsutvecklingen

Utredningen hänvisar till regeringens budskap om behovet av ytterligare insatser för att bekämpa kriminella nätverk och organiserad brottslighet. Flera av förslagen motiveras med att brottsutvecklingen bland unga lagöverträdare 15–17 år, med koppling till kriminella nätverk, kräver anpassningar och förändringar gällande påföljder och straffskala. Länsstyrelsen håller med om att arbetet mot kriminella nätverk och organiserad brottslighet är väsentligt och behöver prioriteras.

Brottsutvecklingen i Sverige är inkonsekvent. I flera brottskategorier visas en god utveckling genom minskning eller konstant läge av anmälda brott. De barn och ungdomar som begår brott med kopplingar till den organiserade brottsligheten begår dock betydligt grövre brott än tidigare. De förslag som presenteras i denna utredning ger konsekventa effekter och kommer att påverka hela straffskalan och alla barn och ungdomar 15–17 år som begår brott.

2024-11-21

11.2 En ny påföljd

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om införande av ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, för att förhindra att fler barn och unga sätts i fängelse. Länsstyrelsens uppfattning är att det saknas underlag för att hårdare straff leder till minskad brottslighet bland barn och unga i allmänhet. Vår uppfattning är att utvidgad ungdomsövervakning kan fylla en lucka i påföljdsordningen, med mer ingripande och kontrollerande åtgärder än ungdomsövervakning, men utan de risker som följer fängelsestraff.

11.5.2 Verkställighetsplanering i kriminalvårdsanstalt

Länsstyrelsen anser att det inte är optimalt med två månaders verksamhetsplanering på Kriminalvårdsanstalt vid utvidgad ungdomsövervakning, efter att barnet troligtvis har varit häktat. Här väger dock flera intressen mot varandra. Länsstyrelsen bedömer att vikten av en välplanerad verkställighet, där bland annat eventuella syskon (minderåriga och hemmavarande syskon över 18 år) och andra familjemedlemmars bästa behöver beaktas och behöver vägas mot den dömdes behov. Därför framstår utredningens förslag om två månaders utredningstid i häkte som tänkbart, trots de risker som kan komma med att vara frihetsberövad som barn.

Länsstyrelsen föreslår istället att verksamhetsplaneringen, i förekommande fall, påbörjas redan under häktningstiden. På så sätt undviks eller minskas tiden på anstalt för verksamhetsplanering alternativt kan verksamhetsplaneringen bättre genomarbetas.

Länsstyrelsen betonar också vikten av att de från Kriminalvården som utför verksamhetsplaneringen av barnet behöver en god samverkan med socialtjänsten i ansvarig kommun. Socialtjänsten kan bidra med ett helhetsperspektiv för barnet, samt kommer att ha ett förebyggande ansvar i och med den nya socialtjänstlagen (från och med sommaren 2025).

11.5.7 Påverkan på den dömde, syskon och övriga anhöriga

Länsstyrelsen betonar vikten av en noggrann avvägning mellan risk- och skyddsfaktorer kopplat till påföljdsval.

2024-11-21

Tillförandet av skyddsfaktorer för att tillse barnets bästa till exempel genom möjlighet att fullfölja skolgång, strukturerade fritidsaktiviteter och närhet till familjen är av stor vikt för att förhindra återfall i brott. Samtidigt krävs ett avvägande avseende de riskfaktorer som kan finnas närvarande i samma miljö. Samma behov av avvägande gäller för syskon och övriga i familjen. Länsstyrelsen saknar en analys gällande vilket ansvar en sådan påföljd indirekt innebär för familjen, hur säkerhet i hemmiljön hanteras samt risken för fortsatta destruktiva kontakter även utanför anstalt.

15.2.2 Konsekvenserna för kommunerna

Utredningen lyfter att det kan finnas behov av stöd för den dömdes minderåriga syskon, familjemedlemmar och andra anhöriga. Länsstyrelsen saknar en konsekvensanalys av kommunernas ekonomiska kostnader för dessa målgrupper. För flera kommuner kan socialtjänsten behöva mer resurser till arbetet med och kunskap om insatser till den dömdes syskon (minderåriga och hemmavarande syskon över 18 år), familjemedlemmar och andra anhöriga, i de fall det gäller utvidgad ungdomsövervakning i hemmet.

15.3 Konsekvenser för den dömda, syskon och övriga anhöriga

Länsstyrelsen anser det vara relevant att utreda risker, ansvar och stöd för anhöriga i samband med utvidgad ungdomsövervakning.

Utredningen framhåller vikten av att såväl Kriminalvården som socialtjänsten under verkställighetsplaneringen väger in om det är lämpligt att den dömda vistas i hemmet med tanke på den negativa inverkan det skulle kunna innebära för övriga familjemedlemmar. Länsstyrelsen anser att det kring denna fråga finns ett behov av en mer djupgående analys.

En del av utredningens motivering till att påföljden skulle inledas på anstalt är att den dömda kan behöva bryta en negativ spiral, genom att denne kortvarigt avlägsnas från en miljö som inte är tillräcklig utsträckning kunnat motverka det kriminella beteendet. Detta innebär också att det bör vara förenat med risker att vistas i denna miljö även efter de inledande två månaderna. Dessa risker bör bland annat gälla återfall i brott, hot och påtryckningar mot syskon och övriga familjemedlemmar, såväl från den dömda som individer i dennes närhet. Länsstyrelsen efterfrågar därför en uppföljning

2024-11-21

avseende risker, ansvar och stöd till familjer vars barn avtjänar ungdomsövervakning eller utvidgad ungdomsövervakning i hemmet samt vad ett sådant stöd skulle kunna innebära.

De som medverkat i beslutet

I detta ärende har landshövding Allan Widman beslutat. Brottsförebyggande samordnare Madelene Drottman har varit föredragande. I den slutliga beredningen har även enhetschef för social hållbarhet Martina Almqvist, samt utvecklingsledare barns rättigheter Helen Nilsson deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.